

Nr 5.

Andra kammaren tredje tillfälliga utskotts utlåtande i anledning av väckt motion om slopande av sockerransoneringen för de enskilda hushållen.

I en inom riksdagens andra kammare väckt, till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 154, ha herrar *Andersson* i Björkäng och *Ericsson* i Näs hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära slopande av sockerransoneringen för de enskilda hushållen.

I fråga om motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Över motionen har utskottet inhämtat utlåtanden från statens livsmedelskommission, statens sockernämnd, Sveriges betodlares centralförening och Sveriges husmodersföreningars riksförbund.

Statens livsmedelskommission. Kommissionen har undersökt möjligheterna att genomföra ett partiellt slopande av sockerransoneringen på sätt i motionen föreslagits. Denna undersökning har emellertid givit vid handen, att detta icke låter sig göra. Att upprätthålla en konsumtionsreglering endast beträffande vissa kategorier av förbrukare är under alla förhållanden ett svårlöst ransoneringstekniskt problem. Med den gränsdragning, som i detta fall avses, måste uppgiften betecknas som olöslig. Det är nämligen icke möjligt att ransoneringsmässigt avskilja de enskilda hushållen från de övriga konsumenter, som i likhet med dessa göra sina inköp av socker i detaljhandeln eller som vid ett dylikt partiellt frigivande av varan kunna förmodas övergå till att anlita detaljister som leverantörer.

Den enda avgränsning, som kan ske, är att de sockerinköp, som förbrukare göra direkt hos sockerbolaget eller hos partihandlare, fortfarande underkastas reglering, under det att den övriga handeln med socker blir fri. Redan för närvarande anlitas detaljhandeln i viss omfattning som sockerleverantör av hembagerier, karamellkokerier och andra småföretag inom de sockerförbrukande branscherna. Man måste utgå från att vid en ransonering enbart beträffande leveranserna från partihandeln ett stort mellanskikt av industriella och liknande företag, som hittills erhållit sitt socker direkt från partihandeln, skulle utnyttja möjligheten att utfylla sin tilldelning genom inköp i detaljhandeln och därmed i realiteten bli oberoende av ransoneringen. Ett ransoneringsförfarande av denna typ skulle alltså ha effekt endast i fråga om de företag i de berörda branscherna, som med hänsyn till sin storlek icke kunna förmodas anlita utvägen att göra kompletterande sockerinköp i detaljhandeln.

Den föreslagna lättningen i ransoneringen skulle sålunda icke endast medföra att åtskilliga förbrukargrupper utöver de enskilda hushållen skulle kunna fritt tillgodose sitt behov av socker, utan förändringen skulle även innebära att inom en och samma bransch, exempelvis sötvaruindustrien, en viss grupp av företag skulle få relativt fri tillgång till varan, under det att en annan grupp fortfarande skulle få vidkännas inskränkningar i sin förbrukning och därmed missgynnas i konkurrenshänseende.

Den sektor av sockerförbrukningen för industriella och liknande ändamål, för vilken en reglering av enbart partileveranserna av här angivna skäl icke skulle få någon reell verkan, är tillräckligt stor för att besparingarna vid en sådan reglering skulle bli tämligen obetydliga. Skillnaden mellan sockeråtgången vid en partiell ransonering av denna typ och vid helt fri försäljning skulle bli alltför ringa för att motivera, att man icke toge steget fullt ut och upphävde hela ransoneringen.

Det är dessutom givet, att ett system, som för en betydande del av de berörda förbrukarna endast skulle bli en reglering på papperet, måste betecknas som högst otillfredsställande och ägnat att undergräva respekten även för andra ransoneringsbestämmelser.

Under hänvisning till vad sålunda anförts avstyrker kommissionen motionen i fråga.

Kommissionen vill emellertid i detta sammanhang framhålla, att kommissionen fortlöpande undersöker möjligheterna att genom ökning av sockerimporten skapa förutsättningar för ett upphävande av sockerransoneringen i dess helhet. Utsikterna härvidlag äro ännu på väsentliga punkter så pass oklara, att någon säker prognos icke för dagen kan ställas. Det kan exempelvis nämnas, att för import av socker från brittiska imperiet reser sig det hindret, att betalningen till övervägande del måste erläggas i dollar. Från Cuba kan socker för närvarande endast köpas mot dollar. Möjligheterna till import från andra områden äro tyvärr icke stora och begränsas i huvudsak till de myckenheter, som vi kunnat tillförsäkra oss i de bilaterala handelsavtalen. Ett slopande av sockerransoneringen är ju också i hög grad beroende av den inhemska sockerbetsodlingens storlek innevarande år. Man måste följaktligen även avvakta utvecklingen på denna front, innan frågan kan upptagas till avgörande.

Statens sockernämnd: Nämnden, som endast har att taga befattning med frågor om avtalen mellan Svenska sockerfabriksbolaget och staten, erinrar om att av olika skäl sockerbetsarealen på senare år minskat från ca 55 000 hektar till 47 000 à 48 000 hektar och framhåller för egen del, att ur arbetstillgångens synpunkt vissa svårigheter torde föreligga för en mera betydande ökning av betarealen, men att å andra sidan sockerfabrikerna torde äga kapacitet att avverka en något ökad betmängd ävensom att industriens tillverkningskostnader per kilogram producerat socker något nedgå, i den mån kvantiteten ökas, av den anledning att de s. k. fasta kostnaderna då kunna utslås på större mängd. Beträffande betpriset och andra odlingsvillkor finge nämnas, att just nu arbetar en särskild kommission

för förberedande av dessa frågor i vad avser 1949 års betodling, ävensom att hithörande spörsmål på sedvanligt sätt torde under våren bliva föremål för Kungl. Maj:ts och riksdagens behandling.

Sveriges betodlares centralförening: Föreningen anser i princip ransoneringsböras slopas och frågan om tidpunkten härför göras till föremål för undersökning.

Sveriges husmodersföreningars riksförbund: Förbundet som väl inser att vissa organisatoriska och även valutasvårigheter finnas för att slopa sockerransoneringsböras endast för en konsumtionsfaktor, vill dock tillstyrka motionen. För de flesta av landets hushåll, framför allt på landsbygden, har sockerransonen varit otillräcklig. Bakning har i stor utsträckning inte varit möjlig att göra, likaså har ransonen även med den extra tilldelning som årligen givits för konservering varit mycket liten. Landsbygdens hushåll, ävensom villa- och egnahemsägare, som ha egna trädgårdar, ha inte haft möjlighet att helt tillvarata sina egna frukt- och bärprodukter.

Utskottet. För egen del får utskottet anföra följande.

Motionärerna ha i motionen föreslagit ett partiellt hävande av sockerransoneringsböras. Att i detaljhandeln avskilja de enskilda hushållen från övriga konsumenter torde — såsom ock av statens livsmedelskommission framhållits — vara ogörligt. Ej heller låter en uppdelning tänka sig mellan partihandel och detaljförsäljning. En dylik åtgärd skulle säkerligen endast överföra kunder från parti- till detaljhandeln. Att härigenom orättvisor skulle uppstå torde ej kunna undvikas. Skillnaden mellan sockerråtgången vid partiell ransoneringsböras av sistnämnda typ skulle därjämte — såsom kommissionen påvisat — bli alltför ringa för att motivera ett bibehållande av sockerransoneringsböras i någon som helst form. Med kommissionen delar utskottet uppfattningen att en dylik reglering huvudsakligen på papperet skulle än mera undergräva respekten för ransoneringsbestämmelser över huvud taget. Utskottet kan därför ej tillstyrka bifall till motionärernas hemställan.

Från konsumenthåll, närmast från Sveriges husmodersföreningars riksförbund, har understrukits vikten av att under nu rådande vanskligheter för det fria varuutbytet kunna till fullo utnyttja skogsbär och trädgårdsprodukter. Utskottet, som delar denna synpunkt, skulle gärna se, att omständigheterna medgäve en ännu rikligare tilldelning av socker för konserveringsändamål, och utgår från att för ransoneringsböras ansvarig myndighet utnyttjar varje tillfälle därtill. Utskottet har å andra sidan fullt klart för sig, att en sådan sockertilldelning, som kan motivera slopande av ransoneringsböras eller medföra större möjligheter till konservering av frukt och bär, i sin tur beror av omständigheter, som för närvarande och den närmare framtiden svårigen låta sig bedöma. Importen försvåras av brist på för ändamålet användbar valuta. Av sockernämndens redogörelse framgår även, att betarealen i Sverige under senare år undergått en påtaglig inskränkning med risk för minskade skördar. Hur gärna utskottet än hälsat ett slopande av ransoneringsböras anser sig utskottet av förut här ovan angivna grunder för

4 *Andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 5.*

det nuvarande ej kunna tillstyrka bifall till ett partiellt hävande av densamma i den omfattning, som av motionärerna föreslagits. Utskottet får därför hemställa,

att motionen II: 154 ej måtte föranleda någon andra kammarens åtgärd.

Stockholm den 15 mars 1949.

På utskottets vägnar:

NILS JÖNSSON.

Närvarande:

herrar Jönsson i Rosshol, Andersson i Linköping, fröken Liljedahl, herrar Andersson i Essvik, Ekström, Nihlfors, Lindström, fru Lindskog och herr Gustafson i Göteborg.
